

SZÍNHÁZSŰRŰSÉG

A jelenről szólni a jelennek

Képzőművésznek és zenésznek indult Vörös Róbert. Azt mondja, voltaképpen egyik pályáról sem tért le, amikor végül is a színház felé kanyarodott. Dramaturg, író, rendező. Alföldi Róbert állandó alkotótársaként művészeti vezetője volt a Nemzeti Színháznak 2013-ig. Ősztől a Vígszínház irodalmi vezetője lesz – Eszenyi Enikő igazgató mellett.

» KARÁCSONY Ágnes

» Könnyen meggyőzte önt Eszenyi Enikő, hogy szerződjön a Vígszínházhoz?

Azt mondta, gyere ide. Jó, feleltem. Enikő ugyanis komolyan vehető. Bátorságáért is szeretem. Amikor Alföldi Róbert „leszedték” a Nemzeti éléről, Enikő rögtön megkeresett minket – Alföldit, engem, színészeket –, hogy nyitva előttünk a Vig, itt otthon leszünk. Szavait most megismételte.

» És mit mondott önnek Alföldi Róbert, amikor annak idején a Nemzeti Színházhoz hívta?

Hogy pályázik a Nemzetire, gondolkodjunk közösen, legyenek mellette. Nem lepett meg. Régóta alkotótársak vagyunk. Barátok is.

» Egyszer pont Alfölditől hallottam: „Vörös Robi foglalkozása Vörös Robi.”

Rendben van, tetszik. Azt jelentheti: írok, rendezek, dramaturg vagyok, szervezek, tanácsot adok, rajzoló és festek, de ha tehetném, mindig csak énekelnék. Ez mind én vagyok. Nem szeretem a felesleges szájtépéseket, viszont szeretem nyitni az elméket. A művészetet az élmény tágasságával mérem. Tulajdonképpen „kikísérleteztem” magam. Ott kezdődött: a hetvenes évek vége felé egy kisvárosi lakótelepről bekerültem a pesti képzőművészeti szakközépbe. A „kisközépbe”. Anyukám, aki pedagógus, úgy tartotta: a tehetséget az alkotókényszer bárhol kiobbantja az emberből. Ettől persze kamaszként még nem

tudtam, miként folytatódik az utam a nagyvárosban.

> **Említette egy interjúban: ha valaki a hetvenes években egy kicsit is kíváncsi volt a világra, a fővárosi underground körökben hamar összefutott azokkal, akik új gondolatok, új terek felé tereltek.**

Én csupán szemlélője voltam az undergroundnak. Mindenki ismert mindenkit, találkozásból szerveződött a világunk. Mi igazából „történtünk egymással”. Összefuthattunk valahol Bódy Gáborral, ugyanott megjelenhetett Konrád György, megérkezhetek Kamondy Ágnes és a Forgách testvérek, Zsuzsa és András, majd Ács János és Xantus János is feltűnhettek,

VÖRÖS RÓBERT

Dramaturg, rendező, író.
1963-ban született
Veszprémben.

1981-ben a Köztársulat alternatív színházi csoport vezetője. 1982-ben a Monteverdi Birkózókör Színházi Formáció tagja. 1983-tól a szolnoki Szigligeti Színház asszisztense, rendezője. 1991 és 2006 között az Arany János Színház, illetve az Új Színház dramaturgia, művészeti tanácsadója. Ezt követően a Bárka Színházban dolgozik, majd 2007-től 2013-ig a Nemzeti Színház művészeti vezetője. 2016-tól a Vígszínház irodalmi vezetője.

Jelenleg is látható rendezései, színpadi munkái: Mégis szép – Udvaros Dorottya estje, Nyáron, este fél tizenegykor (Nemzeti Színház), Őszi szonáta (Orlai Produkció), Ibolyán túl – Oláh Ibolya estje, Fej nélküli holttest (Pincészház), Egy rózsaszál... (Pincészház), A dizőz halála, Szeretni veszélyes (Vacsoraszínház).

és hallgathattuk Víg Mihályt, aki Méhes Mariettával énekelt. Meghatározó volt, amikor körbeálltuk – szemben velem Tordy Géza és Ruttkai Éva – a Stúdió K. Woyzeck-előadásának jeletereit, közben Kamondy Ági tangóharmonikázott, valamikor 1978-ban történt, egy késő éjjel egy pincében, a Lőrinc pap téren. Én majd minden este színházba mentem akkoriban, a „hivatalos” is néztem, vagy ültem a Zeneakadémián. Aztán újra találkoztam Kamondy Ágival, aki a Jancsó-filmek zenei munkatársa is volt, barátok lettünk. Kitaláltuk a Köztársulat formációt. Színpadra írtuk **Eörsi István** Történetek egy hideg faházban című novelláját, amely Angyal Istvánról szól, az '56-os forradalom zsidó mártírjáról, a Tűzoltó utcai ellenállók parancsnokáról. Az érettségi banketten volt a bemutatónk, 1981-ben. Meghívtuk rá Halász Pétert, Monori Lilit, Székely B. Miklóst, Angelus Ivánt és **Eörsi Pistát** is, aki akkor tért haza New Yorkból. Bekéredzkedtünk a Kilián laktanya színpadára. Ott játszottuk az előadást, ahol huszonöt évvel korábban a nemzetőrség alakult. **Eörsi Pista** zokogott. Én meg tizenhét évesen tévedhetetlennek éreztem magam. Nem sokáig tartott az érzés.

> **Merthogy?**

Felvételiztem rendező szakra, az utolsó rostan fennakadtam. Ács Jani kihúzott a kudarcból: a szolnoki Szigligeti Színházban is rendezett akkor, biztatott, „gyere ide, tanuld meg ezt a szakmát”. Pár év múlva Schwajda Györgyöt kinevezték igazgatónak. Bevont a döntéseibe, tanított, érdekelte, amit gondolok. Eleinte amolyan apa-fia kapcsolat volt a miénk. De Gyuri gyorsan „kidagadt”, megerősödött a színház élén, másokra figyelt, engem meg egyre kevesebb inger ért, és egyre többet ittam.

– **Mégis maradt Szolnokon.**

– Nem voltam erős. Megtorpantam, holott azért minden évben rendezhettem, és ott tanultam meg a színházat – előlről, hátulról, a ruhavarrástól a díszletgyártáson a sűgásig mindent –, s voltak ott barátaim, többek között Egri

Márta, Koós Olga, Nagy Sanyi. Mégis tovább maradtam, mint kellett volna.

> **Ki segített kiszabadulnia onnan?**

Én magamnak. Hirtelen megértettem: nem kellek nekik, mert még nem vagyok elég profi. Szolnokot kikezdte a gög, engem meg kínzott mások nagyképűsége.

> **Hogyan lehetett ebből továbblépni?**

Nehezen. Végül visszamenekültem Pestre.

> **El is vesztetett volna?**

El. Barátaim kipofoztak a depresszióból, szociálisan nem eresztettek el.

> **A kilencvenes évek elején formálódott az Arany János Színház Meczner János igazgatóval. Odahívta önt dramaturgnak. Ács János volt a művészeti vezető. Jó kis csapatot hoztak össze. Hol tartott akkor saját maga „kikísérletezésében”?**

Valamit ott megértettem: nem tudok egyetlen kifejezési formában élni, a színház nálam nem működik képzőművészet és zene nélkül, ez nem elmélet az esetemben, a műfajok gyakorlatban is egymásba érnek, együtt adják a harmóniát, és ez az én keretem, hogy nincsenek határok. Erre mondta iróniával Forgách András barátom: „Robikám, nagy tudás ez, csak ma többnyire felesleges a színházban.” Mindenesetre a kilencvenes évek végére, harmincöt körül voltam, eljutottam odáig: már senkinek nem akarok megfelelni, nem érdekel, mit gondolnak a nagyistenek, a félistenek, ilyen-olyan guruk. Sokat dolgoztam Alföldivel, Tordy Gézával a Budapesti Kamaraszínházban, ő rendezte például a Lola Blaut, Udvaros Dorottyaival akkor lettünk barátok, s addigra már Kamondy Ágival is megcsináltuk a Dalok Közép-Nirvániából előadást a saját életünk undergroundjáról. Önmegismerésemben ugyancsak segített, hogy a Művészetek Völgye munkatársaként szervezni is megtanultam Márta István és Pallagi Anikó mellett. Ma már csak attól szorongok, tudom-e teljesíteni, amit én elgondolok. De kétségtelen: Ács Jani sokáig irányító volt nekem.

» **Aki rendkívüli pedagógus is volt. Valaki úgy nyilatkozott róla: Ács János akkor is tanított, amikor éppen csöndben szemlélte a világot.**

Ez pontos. Nemrég, halálának évfordulóján többekkel beszélgettem, a szakmában ki mindenkinek volt mentora Jani. Nekem is. Vannak barátok, akiknek a véleménye különösen fontos nekem – ilyen Forgách András, Kamondy Ági, Udvaros Dorottya, Menczel Róbert, Alföldi Róbert –, de Ács Jani volt az, aki alapvetően szabadságot nyitott bennem. Ott voltam Kaposvárott a Marat/Sade főpróbáján '81-ben, amikor még senki sem feltételezte, hogy legendává emelkedik Jani rendezése. Sőt. Babarczy László, a szín-

ház igazgatója le-föl járkált, dűnnyögte: „Nem tudjátok, mi lesz itt, nem tudjátok...” A főpróbán már örület tört ki. És két nap múlva „felrobbant” az előadás, nyilván hozzájárult a lengyel szükségállapot is. Megértettem: a színház varázslatos sűrűségét az adja, ha képes a jelenről szólni a jelennek. Majd csak harminc évvel később ugyanezt képviseltük Alföldivel a Nemzetiben: a jelennek mindenén át kell jönnie, a situáció élességén éppúgy, mint a színész gesztusain. Amikor 2013-ban úgy döntött a politika, kitoloncol minket a Nemzetiből, nem egyszerűen egy társulattal végezték.

» **Hanem?**

Mindazzal a tudással, amely össze-

adódott addig mindnyájunkból, Szolnokból, Kaposvárból, a Katonából, a Radnótiból, a Vígshízházból, hiszen iskolákat, rendezők és elődök képességeit is hozták magukkal a színészek, más alkotók. Alföldinek és nekem megadatott, hogy a magyar színház progresszív korszakait egyetlen színházban ötvözve sikerre vigyük. Hisztérikus sikerre. Ez már nem reprodukálható.

» **Nemrég egy színházi beszélgetésen azt mondta: a Nemzeti után megint kipróbálhatta magát minden műfajban, pedig depresszióba is eshetett volna.**

Néha tényleg megrémültem, mi lesz holnap. De már ismerem a kilábalás, a túlélés eszközeit. Újra nekiláttam rendezni, például önálló estet és koncertet Udvaros Dorottyanak, Oláh Ibolyának, zenés darabokat, drámákat mindenfelé. Magyarországon először vittem színpadra Georges Simenon-művet Egri Mártával és Kaszás Gergővel. Meg dolgoztam tovább Alföldi dramaturgiaként. Kíváncsi voltam, mit tudok, hol tartok. És jókor jött a Vígshízház.

» **Ahogy pár éve Alföldi és a társulatuk kikököntette a hagyományokból a Nemzeti Színházat, úgy, azt hiszem, Eszenyi Enikő is igyekszik újraértelmezni a Vígben, mit jelent ma a polgári színház. Aktuális kérdéseket vet fel, új megközelítésekkel válaszol.**

Egyetértek. Enikő vagány alkotó – elképesztő színházi érzéssel. Olykor néhány lépéssel előrébb is tart, merész művész. Másrészt egy olyan világban, ahol semmilyen jövőkép nincs, ahol a néző lassan nem mer gondolni, sem érezni, ott azért van feladat, mit is kellene összegzésként mondani a világról annak a kétezer embernek a Víg nézőterén. Hogy ne azt érezzék: letudtunk egy estét. Persze ha tehetséges emberek összeállnak, egy pillanat alatt – amely pillanat mögött kőkemény munka van – értelmet tudnak adni az értelmetlennek. Nekem most fontos, hogy ebben együtt gondolkodhatok Eszenyi Enikővel. ■

